

УДК 346.7

DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.81.1.50>

ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИКОРИСТАННЯ АЛЬТЕРНАТИВНИХ ДЖЕРЕЛ ЕНЕРГІЇ В СФЕРІ ЕЛЕКТРОЕНЕРГЕТИКИ ТА ТЕПЛОПОСТАЧАННЯ

Шендер Т.Ю.,
аспірантка 2 року навчання
ДУ «Інституту економіко-правових досліджень
ім. В.К. Мамутова НАН України»

Шендер Т.Ю. Правове забезпечення використання альтернативних джерел енергії в сфері електроенергетики та теплопостачання.

Стаття присвячена встановленню поетапних процесів становлення та розвитку законодавства у сфері отримання електроенергетики та теплопостачання з альтернативних джерел енергії з урахуванням тенденцій правового регулювання в країнах – державах Європейського Союзу. Проведено порівняльний аналіз заходів стимулювання відновлюваної енергетики в Україні та країнах-державах Європейського Союзу. У статті зазначено об'єктивні перешкоди розвитку альтернативних джерел енергії у сфері електроенергетики й теплопостачання. Наведено перспективи та проблеми розвитку виробництва електро й теплоенергетики з відновлювальних джерел через призму діючого правового регулювання. Проаналізовано механізм відшкодування «зеленого тарифу», ефективність його введення, стан впливу на економіку в цілому в державі. Охарактеризовано позиції відомих науковців щодо стану розвитку відновлювальної енергетики для визначення перспектив заміни використання традиційних джерел енергій у сфері електроенергетики та теплопостачання. Зазначено про основні причини зацікавленості до альтернативних джерел енергії з одночасними наведеннями власного бачення позитивних й негативних аспектів поширення таких джерел енергії. У статті досліджено сучасний стан та перспективи розвитку отримання теплопостачання з альтернативних джерел енергії, зокрема, з біомаси, у тому числі переваги та недоліки даного ресурсу. Наведено обґрунтування, що для успішного впровадження використання відновлювальних джерел енергії замість традиційних у сфері електроенергетики й теплопостачання необхідно посилити оновлення та розвиток правового забезпечення даного напрямку. Сформовано, на підставі власного дослідження, стан, потенціал, тенденції та перспективи розвитку енергетики та теплопостачання з альтернативних джерел, розроблено рекомендації для покращення інституційно-функціонального забезпечення даного інституту. В статті наведено пропозиції щодо вдосконалення інституту отримання з альтернативних джерел електричної та теплової енергії.

Ключові слова: економіка, міжнародний статус, законодавчі колізії, сталий розвиток, зелений тариф, податкові пільги, землі, зарубіжний досвід.

Shender T.Y. Legal security of the use of alternative energy sources in the field of electricity and heat supply.

The article is devoted to the establishment of step-by-step processes of formation and development of legislation in the field of obtaining electricity and heat supply from alternative energy sources, taking into account the trends of legal regulation in the countries of the European Union. A comparative analysis of measures to stimulate renewable energy in Ukraine and the European Union has been carried out. The article indicates objective obstacles to the development of alternative energy sources in the field of electricity and heat supply. Prospects and problems of the development of electricity and heat energy production from renewable sources through the prism current legal regulation are given. The compensation mechanism of the «green tariff», the effectiveness of its introduction, the state of influence on the economy as a whole in the state are analyzed. The positions of well-known scientists regarding the state of development of renewable energy in determining the prospects for replacing the use of traditional energy sources in the field of electricity and heat supply are characterized. The reasons for

the interest in alternative energy sources are indicated, with the simultaneous presentation of one's own vision of the positive and negative aspects of the spread of such energy sources. The article examines the current state and prospects for the development of heat supply from alternative energy sources, in particular, from biomass, including the advantages and disadvantages of this resource. The reasoning is given that for the successful implementation of the use of renewable energy sources instead of traditional ones in the field of electricity and heat supply, it is necessary to strengthen the renewal and development of legal support in this direction. Formed, based on the research, the state, potential, trends and prospects of alternative energy and heat supply, developed recommendations for improving the institutional and functional support of this institute. The article contains suggestions for improving the institute for obtaining electricity and thermal energy from alternative sources.

Key words: economy, international status, legislative conflicts, sustainable development, green tariff, tax benefits, land, foreign experience.

Постановка проблеми. Соціально-правовий розвиток суспільства невпинний, тому потреби людства як у електричній, так й у тепловій енергії із кожним роком неухильно зростають [1, с. 159]. Електро- й тепла енергетика не лише визначають статус держави на міжнародному рівні, але сприятливо впливають на розвиток економіки країни. Як справедливо зазначає Ю.І. Башинська, зокрема, що вітчизняні та іноземні вчені у галузі економіки, енергетики, екології неодноразово звертали увагу суспільства та влади на проблему енергозбереження [2, с. 211].

У цьому контексті важливо зазначити, що впровадження альтернативних джерел енергії в Україні відбувається доволі повільно. Це пов'язано, насамперед, із недосконалістю вітчизняного законодавства в зазначеній сфері, а також невисокими показниками інвестицій у цю перспективну галузь національної економіки [3, с. 10]. Окрім цього, на нашу думку, об'єктивними перешкодами розвитку виробництва електричної й теплової енергетики з альтернативних джерел енергії є недосконала структура промислового виробництва, застарілість енергетичної й теплової інфраструктури, не конструктивність енергетичної політики країни.

Варто зауважити, що незважаючи на великий ресурсний потенціал альтернативних джерел енергії в Україні, сприятливе поєднання кліматичних умов, величезний потенціал в аграрному секторі, наша держава вимушена ще й досі закупляти іноземні ресурси для виробництва електричної й теплової енергії.

Водночас, наведені можливості роблять Україну, особливо під час війни, вразливою й одночасно надзвичайно привабливою в очах потенційних інвесторів, партнерів, а також слугують передумовою для раннього виявлення пошуку шляхів впровадження новітніх технологій, спрямованих на розвиток відновлювальних енергетичних ресурсів, стратегій, правових інструментаріїв. На думку О.Ф. Медичук, альтернативна енергетика стає одним із базових напрямів розвитку технологій у світі [4, с. 141]. Відповідно, поновлювальні джерела енергії стають більш конкурентоспроможними в таких секторах енергетичного ринку, як виробництво електроенергії, опалення [5]. Усе це актуалізує розвиток та оновлення правового забезпечення використання альтернативних джерел енергії в сфері електроенергетики та теплопостачання.

Стан опрацювання окремих аспектів правового забезпечення використання альтернативних джерел енергії в сфері електроенергетики та теплопостачання розглядалися у працях таких відомих вчених, як: Ю.І. Башинська, О.Ф. Медичук, А.В. Домбровська, А.В. Чернікова, І.І. Григорецька, Ю.В. Макогон, І.М. Доля, Є.О. Пожидаєва. Проблематику розвитку отримання електроенергетики та теплопостачання з відновлювальних джерел розглядали також такі науковці, як-от: Є.О. Платонова, А.В. Домбровська, О.О. Бордюг, К.О. Саєнко, М.М. Кузьміна. Проте питання правового забезпечення розвитку виробництва електричної та теплової енергетики з альтернативних джерел енергії в сучасних умовах не розкривалося.

Метою статті є огляд й аналіз правового забезпечення розвитку виробництва електроенергетики та теплопостачання з альтернативних джерел енергії.

Виклад основного матеріалу. У перспективних планах нашої держави проголошено, зокрема, що до 2035 року країна має повністю перейти на альтернативні джерела енергії у сфері в електроенергії та теплопостачанні. Це засвідчує потребу в аналітичному супроводі та моніторингу всіх стадій впровадження правового регулювання даної сфери, починаючи з визначення потреби врегулювання певного аспекту суспільного життя як умови прийняття рішення про надання йому правової форми. Особливістю правового регулювання відновлювальних джерел у сфері електрич-

ної та теплової енергії є важливість якісного нормативного забезпечення, й, неможливість обмежуватись актами технічного характеру. Виконання цього завдання, серед іншого, потребує не лише оцінки діючих правових актів, які регламентують порядок отримання електричної та теплової енергії з відновлювальних джерел. Таке завдання має ставитись в рамках під час прийняття рішення про спроможність правового регулювання даної сфери відповідати таким чинникам, як: доцільності, адекватності, збалансованості, передбачуваності, прозорості, і, врахування громадської думки.

На даний час в Україні державне регулювання у сфері альтернативних джерел енергії здійснює Кабінет Міністрів України чи за його дорученням Національна комісія регулювання електроенергетики України, що діє відповідно до Указу Президента України від 23.11.2011 № 105 «Про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сфері енергетики та комунальних послуг» (далі – НКРЕ), основними завданнями, якої є: регулювання у сферах електроенергетики, теплопостачання в частині діяльності виробництва енергії, в тому числі на установках із використанням нетрадиційних або поновлюваних джерел енергії; видача ліцензій на здійснення діяльності з виробництва електричної та теплової енергії. Державне регулювання у сфері альтернативних джерел енергії здійснюється шляхом встановлення тарифів на електричну енергію, вироблену на об'єктах альтернативної енергетики, а також на теплову енергію, видобуту з альтернативних джерел [6, с. 197-198].

Водночас, аналіз поточного стану регламентованості сфер електроенергетики та теплопостачання в частині виробництва цієї енергії з альтернативних джерел свідчить про численні прогалини та недосконалості в діяльності НКРЕ, в тому числі через відсутність чіткого порядку використання нетрадиційних джерел енергії.

На переконання дослідників, однією з проблем для залучення інвестицій у виробництво електроенергії є неврегульованість правових питань (щодо виробництва сонячної енергії, виділення земельних ділянок для тощо), що стимулює зростання ризиків для потенційних інвесторів [7].

Водночас, Ю.В. Макогон, І.М. Доля, Є.О. Пожидаєв справедливо зазначають про відсутність унормованого правового підходу щодо використання відновлювальних джерел енергії у реформуванні комунальної системи опалення та споживання електроенергії. Так, за даними Міністерства регіонального розвитку лише близько 1 % котелень переведені на альтернативне паливо. Поступовий перехід комунальних підприємств на альтернативні види палива та енергетики відповідає цілям модернізації комунального господарства. Вітчизняні дослідники пропонують цілу низку варіантів опалення різними видами біопалива. Що стосується ціни, то спеціальні тарифи для відновлювальних джерел енергії необхідно законодавчо унормувати та забезпечити їм інституційну підтримку шляхом підвищення та гарантування соціальної відповідальності бізнесу (у даній сфері господарювання) [7].

Отже, аналіз нормативно-правових актів України у сфері біопалива дає підстави стверджувати, що, в цілому, законодавство спрямоване на підвищення рівня енергетичної безпеки України, розв'язання проблем стабільного постачання енергоресурсів в аграрному секторі економіки з використанням власних відновлювальних джерел енергії. Вважаємо, що на даний час, для зручності користування та ефективності застосування законодавство про біопаливо потрібно прийняти консолідований акт [4, с. 144].

Така точка зору є домінуючою у колі професійних інтересів науковців, зокрема, серед дослідників сфери альтернативної енергетики, й розділяється нами. На даний час на теоретичному рівні, й у професійному колі науковців, пропонується систему нормативно-правових актів, що розраховані на багаторазове застосування, зокрема, поширювати на окреме коло осіб (приватний сектор економіки) при наявності передбачених правовими документами обставин.

Показовим з точки зору розвитку правового регулювання отримання електричної енергетики з відновлювальних джерел був Закон України «Про електроенергетику», який втратив чинність 01.07.2019, стаття 15 якого передбачала, що оптовий ринок електричної енергії України зобов'язаний купувати енергію, вироблену з використанням альтернативних джерел і не продану за договірними цінами безпосередньо споживачам або енергопостачальним компаніям, незалежно від величини встановленої потужності чи обсягів відпуску електричної енергії. При цьому згідно зі ст. 12 зазначеного Закону витрати на підключення таких об'єктів до мережі покладаються на власника мережі і враховуються НКРЕ при затвердженні його інвестиційної програми [8]. Закладений розвиток виробництва електричної та теплової енергії з альтернативних джерел знайшов своє продовження й розвиток у Законі України «Про ринок електричної енергії».

Так, на думку К.О. Сасенко, з метою створення умов для розвитку альтернативної енергетики в Україні здійснюється державне цільове фінансування будівництва об'єктів «зеленої» енергетики. Джерелом такого фінансування згідно зі статті 8 Закону України «Про альтернативні джерела енергії» є фонд цільового фінансування, що формується головним чином за рахунок збору у вигляді цільової надбавки, що включається в оптовий тариф на електро- і теплову енергію, а також інших надходжень. Ефективним способом державної підтримки розвитку альтернативної енергетики є правове регулювання ціноутворення на «зелену» енергію, яка виражається у встановленні компетентним органом фіксованою надбавки до тарифу, що визначається в порядку, передбаченому для відповідного ринку електроенергії [8].

Револьюційними законодавчими актами у сфері альтернативної енергетики та теплопостачання є Закони України «Про комбіноване виробництво теплової та електричної енергії (когенерацію) та використання скидного енергопотенціалу», «Про альтернативні види палива», а також Закон України «Про землі енергетики та правовий режим спеціальних зон енергетичних об'єктів». Стаття 6 останнього закону передбачає, що землі об'єктів альтернативної енергетики є частиною фонду земель енергетики [9, 10], а також передбачає організаційно-правові засади надання і використання земельних ділянок для розміщення об'єктів енергетики.

У той же час розвиток виробництва електричної та теплової енергії з відновлювальних джерел стикається з проблемами, що вимагають комплексного вирішення на державному рівні.

Так, М.М. Кузьміна, досліджуючи проблеми виробництва енергії з альтернативних джерел, вказує на те, що основними нормативно-правовими актами у сфері освоєння альтернативних джерел енергії в Україні є Закон: «Про альтернативні джерела енергії» від 20.02.2003 р., Податковий кодекс. Також правове регулювання здійснюється постановою Кабінету Міністрів України «Про програму державної підтримки розвитку нетрадиційних та відновлюваних джерел енергії, малої гідро- і теплоенергетики» від 31 грудня 1997 р.; указом Президента України від 08.09.2010 року № 895 «Про заходи щодо визначення і реалізації проектів із пріоритетних напрямів соціально-економічного та культурного розвитку», згідно якого одним із першочергових національних проектів є проект «Нова енергія», що передбачає використання альтернативних джерел енергії. Тому розвиток цього проекту, по-перше, вирішує проблему економічної ефективності транспортування електроенергії, а по-друге, зберігає довкілля, що робить ці території привабливими для розвитку туристичного бізнесу [6, с. 191-192].

Власне кажучи, діючим законодавством виокремлюються самостійна сфера правового регулювання отримання електричної та теплової енергії з відновлювальних джерел шляхом впровадження стимулюючих заходів.

Також необхідно зазначити, що проекти виробництва енергії з альтернативних джерел є частиною реалізації Кіотського протоколу до Рамкової Конвенції ООН про зміну клімату (Kyoto Protocol to the United Nations Framework Convention on Climate Change), який є міжнародною угодою, покликаною скоротити викиди парникових газів для зниження антропогенного впливу на кліматичні зміни [5].

Тож, аналіз нормативного регулювання сфери виробництва електричної та теплової енергії з альтернативних джерел свідчить, що в сучасних умовах спостерігається зміна виду правових актів в бік відображення врегулювання даного напрямку, зокрема, в програмних документах, постановках/розпорядженнях Кабінету Міністрів України (підзаконних нормативно-правових актах).

Так, ухвалення постанови Кабінету Міністрів України «Про особливості приєднання до електричних мереж об'єктів електроенергетики, що виробляють електричну енергію з використанням альтернативних джерел» від 19 лютого 2009 р. № 126 сприяло покращенню організаційно-технічних заходів зі створення умов для передачі електричної енергії, а також в подальшому прийняття НКРЕ постанови від 29 серпня 2023 р. № 1590 «Про затвердження розміру вартості послуги із забезпечення збільшення частки виробництва електричної енергії з альтернативних джерел енергії, наданої постачальниками універсальних послуг у липні 2023 року.

Зокрема Є.О. Платонова стверджує, що збільшення ресурсів електроенергії та теплоенергії завдяки використанню нетрадиційних та відновлюваних джерел енергії та палива передбачалося Комплексною державною програмою енергозбереження України, яка була схвалена постановою Кабінету Міністрів України від 05.02.1997 № 148. Неможливо залишити без уваги також Програму державної підтримки розвитку нетрадиційних та відновлюваних джерел енергії та малої гідро- і теплоенергетики, схваленої постановою Кабінету Міністрів України від 31.12.1997 № 1505.

Проте, з огляду на програмний характер зазначених документів, більшість їхніх положень були загальними і не містили чітких механізмів їх реалізації [11, с. 251].

Водночас, незважаючи на недоліки та прогалини правового регулювання відновлювальних джерел енергії, в Україні не втрачає актуальності процес реформування сфери виробництва електричної та теплової енергії з альтернативних джерел.

Виробництво електричної енергії з біомаси та біогазу в Україні стимулюється за допомогою «зеленого» тарифу, що передбачений Законом України «Про альтернативні джерела енергії» [5]. «Зелений» тариф діє до кінця 2029 року, і становить 12,39 євро-центів/кВт·год (без ПДВ) для електроенергії, отриманої з біомаси та біогазу. Законом також передбачена можливість для об'єктів електроенергетики, введених в експлуатацію з 1 липня 2015 року по 31 грудня 2024 року, отримати надбавку до «зеленого» тарифу за дотримання визначеного рівня використання обладнання українського виробництва. Таке виробництво не є достатньо привабливим, в основному через неповні розрахунки та заборгованість перед виробниками електричної енергії за «зеленим» тарифом з боку гарантованого покупця [12].

Також недосконалість законодавчо-нормативної бази розвитку біоенергетики в Україні, розмитість стратегії та відсутність чітких механізмів реалізації поставлених завдань є основними причинами низького рівня інвестицій і не конкурентоспроможності вітчизняних підприємств з виробництва та постачання альтернативних енергоносіїв [13].

На переконання І.І. Григорєвської енергетична стратегія України не передбачає стрімкого підвищення рівня енергоефективності української економіки, яка наразі є найбільш енергетично марнотратною в Європі – на одиницю валового внутрішнього продукту в нашій країні зараз витрачається в 3-4 рази більше енергії ніж в країнах – державах Європейського Союзу [3, с. 13].

За твердженням Є.О. Платонові з ухваленням Закону України «Про ратифікацію Протоколу про приєднання України до Договору про заснування Енергетичного Співтовариства» від 15.12.2010 Україна взяла на себе зобов'язання здійснити імплементацію низки директив Європейського Союзу, серед яких Директива 2001/77/ЄС щодо сприяння використанню електроенергії, виробленої за допомогою відновлюваних джерел енергії, на внутрішньому ринку електроенергії [11, с. 253].

Загальновідомо, що не лише останній роки найбільші показники розвитку альтернативної енергетики демонструє Європейський Союз. Внаслідок чого, видано декілька Зелених книг («На шляху до Європейської стратегії безпечного енергозабезпечення» – 2000 р., «Енергетична ефективність» – 2005 р., Європейська стратегія стійкої, конкурентної та безпечної енергетики – 2006 р.). На рівні Європейського Союзу прийняті такі документи: Директива 2001/77/ЄС «Про створення сприятливих умов продажу електроенергії, виробленої з відновлюваних енергоджерел, на внутрішньому ринку електричної енергії» (Directive 2001/77/EC on the promotion of electricity produced from renewable energy sources in the internal electricity market); Директива 2009/28/ЄС (ВДЕ) та рішення Комісії 2009/548/WE щодо популяризації відновлювальних джерел енергії [5].

Цікавим актом є заключний документ Гаазької конференції з Європейської енергетичної хартії, який спрямований на підвищення надійності енергопостачання й у максимальному ступені забезпечення ефективності виробництва, перетворення, транспортування, розподілу та використання енергії. Сторони цього договору сприяють доступу до місцевих і міжнародних ринків енергетики та стимулюють до залучення інвестицій інших членів енергетичного ринку [5]. Країни Європейського Союзу через кожні п'ять років приймають і публікують звіт, що встановлює національні індикативні цілі для майбутнього споживання електрики, виробленої з відновлювальних джерел енергії, виражені в процентних показниках від обсягу споживання електрики, на наступні 10 років. У звіті також окреслюються заходи, вжиті або заплановані на національному рівні, для досягнення цих національних індикативних цілей. Саме за такої умови можлива фінансова підтримка з боку неенергетичних програм Європейського Союзу, особливо структурних фондів [5].

Підсумовуючи вищевикладене, слід відзначити, що в Європейському Союзі існують два типи стимулювання розвитку відновлювальної енергетики щодо визначення ціни на неї:

1) системи з фіксованою ціною, в яких уряд установлює ціни на електроенергію з поновлювальних джерел енергії, за цими цінами виробник продає електроенергію, а її кількість установлюється ринком. Більшість країн Європейського Союзу встановлюють у спеціальних законах «зелений тариф», який являє собою спеціальний підвищений тариф на електроенергію, вироблену з відновлювальних джерел енергії, за яким виробник гарантовано може її продати;

2) системи квот на поновлювальну енергію, за яких уряд установлює необхідну кількість енергії та надає ринку можливість визначення її ціни;

3) системи з фіксованою ціною та системи квотування є методами створення захищеного ринку, відмежування ринку поновлювальної енергетики від загального ринку, на якому альтернативна енергетика не змогла би конкурувати з традиційною [5].

Одним із ключових напрямів для реформування правової сфери виробництва теплової енергії з альтернативних джерел та розвитку систем теплопостачання, згідно статті 7 Закону України «Про теплопостачання» є використання геотермальних вод, як одного з видів альтернативних джерел енергії.

Статтею 20 Закону України «Про теплопостачання» передбачена дія так званого принципу «0,9», що означає, що тариф на теплову енергію, що виробляється з альтернативних джерел енергії, встановлюється на рівні 90 відсотків діючого для суб'єкта господарювання тарифу на теплову енергію, вироблену з використанням природного газу, для потреб відповідної категорії споживачів (населення та бюджетні організації). Зазначений середньозважений тариф по областях щокварталу затверджується Держенергоефективності у порядку, що визначений постановою Кабінету Міністрів України від 06.09.2017 № 679. Аналогічний порядок встановлення тарифу передбачений і для тарифів на виробництво, транспортування та постачання теплової енергії [12].

До вагомих програмних актів також варто віднести Концепцію реалізації державної політики у сфері теплопостачання, схвалену розпорядженням Кабінету Міністрів України від 18.08.2017 № 569-р. Відповідно до зазначеної Концепції, одним із напрямів підвищення технологічного рівня систем теплопостачання є розвиток та сприяння переходу виробництва теплової енергії з альтернативних джерел енергії, що зменшить споживання природного газу. З питань підтримки та розвитку об'єктів теплопостачання, які використовують альтернативні енергоресурси, передбачається вдосконалення нормативно-правової бази [11, с. 254].

Разом з тим, позитивна динаміка розвитку альтернативної енергетики підтверджується і прогнозом Міжнародного енергетичного агентства, яким передбачено у 2030 році зростання світового попиту на використання альтернативних джерел енергії для опалювання на 7 %. Інвестиції у відновлювані джерела енергії до 2030 року складуть 5,5 трлн дол., що становитиме майже 50 % усіх інвестицій в енергетичну промисловість [7].

У цьому зв'язку необхідно зазначити, що нині в Україні діє Енергетична стратегія України на період до 2035 року «Безпека, енергоефективність, конкурентоспроможність», найголовнішими завданнями якої є «виведення держави на рівень максимальної енергетичної незалежності», також зазначається, що «поширення європейських енергетичних стандартів на українське законодавство здатне лібералізувати та демонополізувати внутрішні енергетичні ринки, зробити їх більш прозорими та конкурентоспроможними» [3, с. 13].

Водночас, сьогодні, на жаль, досить часто встановлених тарифів на теплову енергію з альтернативних джерел енергії недостатньо для забезпечення привабливості проєктів з виробництва теплової енергії з біомаси. Іншою причиною відсутності рентабельності за заміщення природного газу твердим біопаливом для категорії «населення» у індивідуальному та централізованому опаленні, є субсидування державою вартості природного газу для населення в 4-5 разів у порівнянні з ринковою вартістю природного газу [12].

Як вірно зазначають Ю.В. Макогон, І.М. Доля, Є.О. Пожидаєв наразі відсутня державна (та регіональна) стратегія розвитку альтернативної енергетики, не системне запровадження заходів щодо популяризації альтернативних видів вироблення енергії на регіональному та загальнодержавному рівнях. Здійснення заходів, спрямованих на формування у суспільстві свідомого ставлення до необхідності підвищення енергоефективності, розвитку та використання відновлюваних джерел енергії та альтернативних видів палива вимагає чіткої державної стратегії розвитку галузі на середню (до 2020 р) та довгострокову (до 2050 р.) перспективу. Розробка та прийняття такої стратегії мають супроводжуватись системною інформаційною підтримкою на державному та регіональному рівнях [7].

Підсумовуючи все вище наведене, можна зробити висновки про непослідовне й недостатнє правове регулювання правовідносини у сфері виробництва електричної та теплової енергії з відновлювальних джерел, спрямованого на підвищення рівня енергетичної безпеки України, розв'язання проблем стабільного постачання енергоресурсів, запровадження пільгового оподаткування через механізм «зелених тарифів» на електричну й теплову енергію, звільнення від сплати збору у вигляді цільової набавки до діючого тарифу, знижений податок на земельні ділянки, надані

для розміщення об'єктів, які виробляють таку енергію, а також встановлення тарифу на теплову енергію з альтернативних джерел встановлюється на рівні 90% діючого тарифу на теплову енергію з газу (а у разі його відсутності – на рівні середньозваженого тарифу на теплову енергію з газу в розрізі регіонів). Серед інших проблем організації нормативного забезпечення отримання електричної енергії та теплової з відновлювальних джерел варто звернути увагу на відсутність правового зв'язку між суб'єктами сфери енергозбереження (стаття 5 Закону України «Про енергозбереження»), зокрема, юридичними та фізичними особами.

Тому очевидна потреба у продовженні розробки нормативно-правової бази необхідної для залучення інвестиційних ресурсів, стимулювання і використання відновлюваних джерел енергії, відходів у теплопостачанні, комбінованому виробництві теплової та електричної енергії, матеріального стимулювання процесів ефективного використання та економії паливно-енергетичних ресурсів, впровадження інноваційних розробок, захищених патентами підприємств, а також доцільно започаткувати широке кредитування населення на пільгових умовах з метою встановлення обладнання для виробництва «чистої» енергії, спростити ліцензійні умови, щодо сертифікації учасників ринку допоміжних послуг.

Водночас очевидно, що в опублікованих наукових працях, у яких би комплексно досліджувались питання аналізу правових засад використання відновлюваних джерел для виробництва електричної та теплової енергії, структурування нормативно-правових актів даної галузі, які відповідали б вимогам сучасності, вирішувались проблемні питання, на сьогодні не існує.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Мелех Л., Нагірняк О. Правове регулювання альтернативної енергетики в Україні. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: «Юридичні науки»*. 2021. № 2 (30). С. 159–166.
2. Башинська Ю.І. Загальносвітові та регіональні аспекти розвитку потужностей альтернативної енергетики. Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. 2013. Вип. 5. С. 211–223.
3. Григорєвська І.І. Правове регулювання відновлювальної енергетики: європейський та український підходи. *Морська безпека та оборона*. 2023. № 1. С. 9–15.
4. Мединчук О.В. Нормативно-правове регулювання біопалива. Земля України – потенціал енергетичної та екологічної безпеки держави: матеріали Міжнародної науково-технічної конференції. 2010. С. 141–144.
5. Домбровська А.В., Чернікова А.В. Правове регулювання використання альтернативних джерел енергії як пріоритетний напрям інноваційного розвитку держав. URL: <https://ojs.kname.edu.ua>. (дата звернення: 17.06.2023).
6. Кузьміна М.М. Господарсько-правове забезпечення виробництва енергії з альтернативних джерел. 2013. С. 187–210. URL: <https://ndipzior.org.ua> (дата звернення: 11.01.2023).
7. Макогон Ю.В., Доля І.М., Пожидаєв Є.О. «Щодо перспектив використання альтернативних джерел енергії на Сході України». Аналітична записка. URL: <https://www.niss.gov.ua> (дата звернення: 17.06.2023).
8. Сасенко К.О. Правове забезпечення використання альтернативних джерел енергоресурсів в Україні. URL: <https://ojs.kname.edu.ua> (дата звернення: 11.02.2024).
9. Про комбіноване виробництво теплової та електричної енергії (когенерацію) та використання скидного енергопотенціалу: Закон України від 05.04.2005 р. № 2509-IV. URL: <http://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 26.08.2016).
10. Про землі енергетики та правовий режим спеціальних зон енергетичних об'єктів: Закон України від 09.07.2010 р. № 2480-VI. URL: <http://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 16.07.2022).
11. Платонова Є.О. Етапи розвитку законодавства у сфері використання альтернативних джерел енергії в Україні. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 8. С. 251–255. URL: <http://lsej.org.ua> (дата звернення: 20.09.2023).
12. Пастух А. Сектор біоенергетики 2023: правове регулювання. URL: <https://saf.org.ua>.
13. Домбровська А.В., Бордюг О.О. Правове регулювання використання альтернативних джерел енергії в Україні. URL: <https://ojs.kname.edu.ua>.